

خانواده در مدرسه

لیلا سلیقه‌دار

دکترای برنامه‌ریزی آموزشی و معلم

اشاره

در راستای زمینه‌سازی برای حضور و همکاری بیشتر خانواده در انجام فعالیت‌های پژوهشی، راهکارهای گوناگونی می‌تواند مؤثر باشد. آنچه در این زمینه موجب تأثیرگذاری مطلوب می‌شود، به کارگیری شیوه‌های متنوعی است که هر کدام بتوانند با ویژگی‌های خانواده‌های گوناگون تطابق داشته باشند. همچنین این گوناگونی منجر به ایجاد جذابیت‌های بیشتر در مشارکت خانواده‌ها شود.

کلیدواژه‌ها: خانواده، تفکر پژوهشی، کارگاه مشترک، اردو و اردوی آموزش در مدرسه

فرزندان می‌توانند از وقوع چنین اتفاقی پیش‌گیری کنند. در این گونه جلسات، مطالب آموزشی به شکلی تنظیم و ارائه می‌شوند که مخاطبان با همکاری یکدیگر می‌توانند در فعالیت‌های ارائه شده، شرکت کنند و حضوری فعال داشته باشند. معمولاً در این جلسات پدران و مادران می‌توانند اطلاعات بسیاری را درباره‌ی فرزندان خود و به صورت عملی دریافت کنند. البته نباید فراموش کرد که این کسب آگاهی توسط فرزندان نیز روی می‌دهد.

از آن‌جا که اصل مشارکت، محور موضوع این بخش از مقاله است و نیز فعالیت‌های پژوهشی، دغدغه‌ی نگارنده و برگرفته از دل‌مشغولی‌های امروزی آموزش و پرورش است، بنابراین در ادامه نمونه‌ای با این توجهات؛ از یک کارگاه مشترک آموزشی ارائه می‌شود: «سی نفر از دانش‌آموزان کلاس به همراه والدین خود در سالن اجتماعات مدرسه گرد هم نشستند. آموزگار از دانش‌آموزان خود می‌خواهد که هر کدام در کنار اعضای خانواده‌ی خود بنشینند و با هم یک گروه تشکیل دهند. او تدابیری اتخاذ کرده است که پدر و مادر همه‌ی دانش‌آموزانش بتوانند در کلاس شرکت کنند.

کارگاه آن روز به موضوع شناسایی راه‌هایی برای ایجاد نظم اختصاص دارد. او ابتدا موضوع را معرفی می‌کند و توضیح می‌دهد که چرا قصد دارند در این ارتباط صحبت کنند. سپس دسته‌هایی از گروه‌ها تشکیل می‌دهد و از آن‌جا که افراد حاضر قبلاً تجربه‌ی شرکت در چنین کارگاهی را داشته‌اند، به هر دسته مسئولیت جمع‌آوری نظرات و اطلاعات درباره‌ی سؤالات زیر را می‌دهد.

۱. نظم موجب پدید آمدن چه وقایعی در زندگی می‌شود؟

تفکر همکاری و مشارکت خانواده در انجام فعالیت‌های پژوهشی، یادآور صحنه‌هایی است که دانش‌آموز در محیطی خارج از مدرسه و اغلب در خانه، در کنار سایر اعضای خانواده مشغول انجام فعالیت‌های پژوهشی است. اما با تمام ویژگی‌های اثرگذار و مطلوبی که این شیوه‌ی به‌ظاهر قدیمی در ایجاد محیطی شوق‌انگیز برای یادگیری عمیق‌تر دارد، نمونه‌های دیگری نیز برای ایجاد همکاری خانواده با دانش‌آموز قابل شناسایی است. از جمله‌ی این راه‌ها، ایجاد زمینه برای حضور و مشارکت خانواده در محیط‌های آموزشی خارج از خانه، به‌ویژه در مدرسه است. برای نمونه در ادامه به مواردی از این دست اشاره می‌شود.

کارگاه‌های مشترک

برگزاری کلاس‌های آموزشی برای خانواده، به‌ویژه والدین دانش‌آموز، قدمتی دیرینه دارد. در این کلاس‌ها معمولاً از سخن‌رانی دعوت می‌شود تا پیرامون مسائل دانش‌آموزان و خانواده بحث و دیدگاه‌هایی را بیان کنند. در برگزاری چنین جلساتی، غالباً استفاده از شیوه‌های فعال مانند برگزاری کارگاه‌های آموزشی اثرگذاری بیشتری دارد. کارگاه‌های آموزشی نیز دارای انواعی هستند که جای توضیح آن‌ها در این نوشته نیست، اما در هر نوعی از کارگاه‌های آموزشی، عدم حضور هر یک از افرادی که آموزش برای آن‌ها برپا شده است، (مانند حضور مشترک والدین و فرزندان) موجب می‌شود که اهداف موردنظر با تأخیر بیشتری محقق شود و یا در برخی موارد به نتیجه مورد انتظار نرسد.

بر این اساس، برگزاری جلسات کارگاهی مشترک والدین و

آن، اردوهای آموزشی دارای شرایط و ملزوماتی هستند که براساس آن‌ها می‌توان انتظارات یادگیری مقولات تازه‌ای را در دانش‌آموزان داشت.

در صورتی که ضروریات مربوط به برگزاری چنین اردوهایی رعایت شود، همراهی خانواده در آن می‌تواند به اثرگذاری بیشتر برنامه منجر شود. برای مثال، بازدید از یک نمایشگاه و صرف ناهار در فضای مجاور آن، برنامه‌ی نیم‌روزی گروهی از دانش‌آموزان را تشکیل می‌دهد. اگر از والدین دعوت به عمل آید تا در حین بازدید نمایشگاه در کنار فرزند خود به توضیح آثار موجود بپردازند و در اجرای برنامه‌ها فرزند خود را همراهی و هدایت کنند، در این صورت، خاطره‌ی خوش‌آیند برگزاری چنین برنامه‌ای شامل تعداد بیشتری از اعضای خانواده می‌شود و علاوه بر آن:

✓ به والدین می‌آموزاند که چگونه در لحظات به ظاهر سرگرم‌کننده و تفننی مانند لذت‌بردن از یک نمایشگاه، می‌بایست هنرمندانه و زیرکانه فرزند خود را همراهی کنند.

✓ و دانش‌آموز نیز می‌آموزد که چگونه شیرین‌ترین لحظات به عمیق‌ترین یادگیری‌ها تبدیل می‌شود.

به این ترتیب دیوارهای کلاس درس از محدوده‌ی مدرسه و گرداگرد دانش‌آموزان، به ابعادی به وسعت جهان تبدیل می‌شود.

۲. بی‌نظمی چه تأثیری در زندگی دارد؟
۳. نمونه‌ی زندگی افرادی را نام ببرید که نظم و ترتیب عامل موفقیتشان بوده است؟

۴. چه راه‌هایی برای ایجاد نظم در زندگی وجود دارد؟
۵. چه موانعی در ایجاد نظم و ترتیب وجود دارد و چگونه می‌توان با آن‌ها روبه‌رو شد؟

آن‌ها می‌توانند برای این کار از بریده‌ی روزنامه‌هایی که در اختیارشان قرار داده شده و یا کتاب‌هایی که صفحات موردنظر در آن‌ها نشانه‌گذاری شده است، بهره برده، یا با استفاده از راهنمای استفاده از اینترنت و نشانی‌های ارائه شده، به جمع‌آوری اطلاعات اقدام کنند. همچنین مشاوره و گفت‌وگو با یکدیگر از دیگر منابعی است که به آن‌ها معرفی می‌شود. پس از طی این مرحله، هر گروه یافته‌های خود را به کلاس ارائه می‌دهد و پیش از گذر از گزارش‌های هر دسته، آموزگار به جمع‌بندی مطالب اقدام می‌کند. در این کارگاه علاوه بر دست‌آوردهای روشن و مقصودهای از پیش تعیین شده، موقعیت‌های مناسب تربیتی و آموزشی فراهم می‌شود که هر چند از موارد پیش‌بینی شده نبوده‌اند، اما از اثرگذاری بالایی برخوردار هستند.

اردوی آموزشی

از دیگر موقعیت‌های تأثیرگذار آموزشی به منظور تقویت مشارکت مطلوب خانواده در امور پژوهشی دانش‌آموزان، برگزاری اردوهای آموزشی است. اردوهای آموزشی غالباً با هدف ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان و تشویق آنان برگزار می‌شود. اما گذشته از جنبه‌ی ترغیبی

اردو در مدرسه

اما اردوها همیشه به انجام فعالیت‌هایی در خارج از مدرسه محدود نمی‌شوند. در صورتی که هدف، برگزاری برنامه‌ای معین باشد، در